

Mkpogide Ndi Rom n'Obe

Gini kpomkwem ka ozu Jisos nke Nazaret tara n'ezie n'oge ahụ a tara ahụhụ?

Omume nke ikpogide mmadụ n'obe n'onwe ya bụ ita mmadụ ahụhụ na igbu ya site n'itinye ya n'obe. Enwere m ekele maka otutu ndi murula isiokwu a n'oge gara aga, okachasi onye oru ibe ya nke oge a, Dr. Pierre Barbet, dokita na-awa ahụ nke France, onye mere nnyocha akuko ihe mere eme na nnwale zuru oke ma dee otutu ihe gbasara ya.

O doro anya na ndi Peshia bu ndi mbu a maara na a na-akpo obe n'obe. Alexander na ndi ochiagha ya kpoghachiri ya n'ubu Mediterenian -- na Ijpt na Carthage. O doro anya na ndi Rom mutara omume ahụ n'aka ndi Carthaginians, (dika o di ihe foro nke nta ka o buru ihe niile ndi Rom mere) wee meputa ngwa ngwa nke arumoru na nka di elu na ya. Otutu ndi edemede Rom (Livy, Cicer, na Tacitus) kwuru okwu banyere obe n'obe, a kowakwara otutu ihe oheru, mgbanwe, na mgbanwe di iche iche n'akwukwo ochie.

Dika omumaatu, akuku kwu oto nke obe (ma o bu stipes) nwere ike inwe ogwe aka obe (ma o bu patibulum) nke a na-etinye ukwu abuo ma o bu ato n'okpuru elu ya n'ihe anyi na-echeke di ka obe Latin. Otú o di, udi a na-ejikari eme ihe n'oge Onyenwe anyi bu obe Tau, nke yiri T anyi. N'obe a, e tinyere patibulum n'ebe di elu n'elu stipes. E nwere ihe akabe banyere ihe mgbe ochie na-egosi na o bu n'udi obe a ka a kpogidere Jizos n'obe.

N'enweghi ihe akabe akuko ihe mere eme ma o bu nke Baijul, ndi na-ese ihe osise nke oge ochie na nke Renaissance enyela anyi foto anyi nke Kraist bu obe ahụ dum. Mana a na-edozikari ogwe kwu oto, ma o bu stipes, n'ala kpamkpam n'ebe a na-egbu ya, a manyekwara nwoke ahụ a mara ikpe ibu patibulum, nke di ihe di ka paund 110, site n'ulo mkporo ruo ebe a ga-egbu ya.

Otutu n'ime ndi na-ese ihe na otutu n'ime ndi na-akpu ihe n'obe na-egosikwa mbu ahụ site n'obu aka. Akuko ndi Rom na oru nnwale egosila na a na-aku mbu ahụ n'etiti obere okpukpu nke nkwojiaka. (*radial na ulna*) bu ghi site n'obu aka. Mbu aka a na-agbaghari n'obu aka ga-aputa n'etiti mkpisi aka mgbe e mere ka o kwado ibu ahụ mmadu. Echiche na-ezighi ezi a nwere ike ibu site na nghotahie nke okwu Jizos gwara Tomos, "Lee aka m." Ndi oka mmuta banyere ahụ mmadu, ma nke oge a ma nke oge ochie, na-ewere nkwojiaka dika akuku nke aka.

A na-etinyekarị ihe e dere n'elu osisi, ma ọ bụ obere akara ngosi, nke na-egosi mpụ onye ahụ e gburu, n'elu osisi, na-ebu ya n'ihu ndị na-aga ije site n'ụlọ mkpọrọ, ma mesịa kpogide ya n'obe ahụ ka o wee gbasaa n'elu isi ya. Ihe e dere n'elu obe a, nke e ji mkpanaka ya kpogide n'elu obe ahụ, gaara enye ya ụdị obe Latin ahụ.

Ma, n'ezie, agụụ anụ ahụ nke Kraịst malitere na Getsemane. N'ime ọtụtụ akụkụ nke nhụjuanya mbụ a, nke kachasi mma n'ahụ bụ ọsụsọ ọbara. Ọ dị mma na Saint Luke, dọkịta, bụ naanị onye kwuru nke a. Ọ na-ekwu, sị, "Mgbe ọ nọ n'ihe mgbu, o kpere ekpere ogologo oge. Ọsụsọ ya wee dị ka ntapụ ọbara, na-asoda n'ala."

Ndị ọkà mmụta nke oge a ejirila aghughọ ọ bụla a pụrụ ichetụ n'echiche kọwaa nkọwa a, o doro anya na ha chere na nke a anaghị eme eme. A gaara azọpụta nnukwu mgbalị ma a sị na ndị na-enyo enyo gara akwụkwọ ahụike. Ọ bụ ezie na ọ dị ụkọ, ihe merenụ nke Hematidrosis, ma ọ bụ ọsụsọ ọbara, ka e dekọrọ nke ọma. N'okpuru nnukwu nrugide mmetụta uche nke ụdị Onyenwe anyị tara ahụhụ, obere capillaries dị na gland ọsụsọ nwere ike igbawa, si otú a na-agwakọta ọbara na ọsụsọ. Usoro a nwere ike ikpata adighị ike na ihe ijuanya pụrụ iche.

Mgbe e jidere Jizọs n'etiti abalị, a kpọputara ya n'ihu Sanhedrin na Kaiḡos, bụ Onyeisi Nchụàjà. Ọ bụ ebe a ka e merurụ ahụ mbụ ahụ. Otu onye agha tiri Jizọs ihe n'ihu maka igbachi nkịtị mgbe Kaiḡos juru ya ajụjụ. Ndị nche obí eze mechiri anya ha ma chịa ya ọchị iji mee ka ha mata ha ka ha na-agafe, na-agbụ ya ọnụ mmiri, ma na-eti ya ihe n'ihu.

N'isi ụtụtụ, e tiri Jizọs ihe, merụọ ya ahụ, mmiri agwụ ya, ike agwụ ya n'ihị ụra abalị, a kpọrọ ya gafee Praetorium nke Ebe E Wusiri Ike Antonia, bụ isi obodo ọchịchị nke Onye Ọchịchị Judia, Pōntiọs Paiḡlet. N'ezie, ị maara ihe Paiḡlet mere n'ịnwa inyefe ibu ọrụ nye Herod Antipas, bụ Tetrarch nke Judia. O doro anya na a meghị Jizọs mmegbu ọ bụla n'aka Herod, e wee weghachi ya nye Paiḡlet. Ọ bụ n'ihị mkpu nke igwè mmadụ ahụ ka Paiḡlet nyere iwu ka a tohapụ ya ma maa ya ikpe ka a pịa ya ihe ma kpogide ya n'obe.

E nwere ọtụtụ esemokwu n'etiti ndị ọchịchị gbasara ipịa ihe a na-adighị ahụkebe dị ka ihe mmalite maka ikpogide n'obe. Ọtụtụ ndị edemede Rom n'oge a anaghị ejikọta ha abụọ. Ọtụtụ ndị ọkà mmụta kwenyere na mbụ Paiḡlet nyere iwu ka a pịa Jizọs ihe dị ka ntaramahụhụ zuru oke ya, nakwa na ikpe ọnwụ site n'ikpogide ya b́ara naanị n'ihị ikwa emo nke igwè mmadụ ahụ na Onye Ọchịchị ahụ agbachitereghị Siza nke ọma megide onye na-eme ihere a nke kwuru na ọ bụ Eze Ndị Juu.

E mere nkwaadebe maka ihe ahụ mgbe a chụpụrụ onye mkpọrọ ahụ uwe ya ma kee aka ya n'osisi dị n'elu isi ya. O doro anya na ndị Rom agaghị anwa ime ihe ọ bụla iji mee ihe iwu ndị Juu kwuru n'okwu a, mana ndị Juu nwere iwu ochie nke machibidoro ihe karịrị ihe iri anọ.

Onye agha Rom ahụ na-aga n'ihu na flagrum (ma ọ bụ flagellum) n'aka ya. Nke a bụ obere ụtari nke nwere ọtụtụ eriri akpukpọ anụ dị arọ, nke nwere obere bọọlụ lead abụọ dị nso na nsọtụ nke ọ bụla. A na-eji ike zuru oke agbada ụtari ahụ dị arọ ugboro ugboro n'ubu, azụ, na ụkwụ Jizọs. Na mbụ, eriri ahụ na-agafe naanị akpukpọ ahụ. Mgbe ahụ, ka ọkpọ ahụ na-aga n'ihu, ha na-abanye n'ime anụ ahụ dị n'okpuru ala, na-ebu ụzọ mepụta ọbara site na capillaries na akwara akpukpọ ahụ, wee mechaa na-agba ọbara site na arịa dị n'ime akwara dij n'okpuru.

Obere bọọlụ nke lead na-ebu ụzọ mepụta nnukwu mmerụ ahụ miri emi nke a na-agbaji site na ikụ ihe ndị ọzọ. N'ikpeazụ, akpukpọ ahụ azụ na-arapara n'ogologo ribon, ebe ahụ dum dijka ka anụ ahụ a dọwara adọwa, nke na-agba ọbara. Mgbe onyeisi ndị agha chọputara na onye mkporo ahụ dij nso inwụ, a ga-akwụsị iti ihe ahụ.

E mesia tọpụ Jizọs ahụ nke dara mba ọkara ma hapụ ya ka ọ daa n'elu nkume ahụ, ọbara ya na-agba mmiri. Ndị agha Rom hụrụ ihe ọchị dij egwu n'ebe onye Juu a na-ekwu na ya bụ eze nọ. Ha tūbara uwe elu n'ubu ya ma tinye mkpanaka n'aka ya ka ọ burụ mkpanaka. Ha ka choro okpu eze iji mee ka ihe ojoo ha zuo oke. A na-ete alaka ndi na-agbanwe agbanwe nke e jiri ogwu ogologo kpuchie (nke a na-ejikari eme osisi oku) n'udi okpueze, a na-etinyekwa ya n'isi ya. E nwekwara otutu ọbara ogbugba, isi ya bụ otu n'ime akukụ kachasi ekesa ọbara n'ahụ.

Mgbe ha kwara Ya emo ma tie Ya ihe n'ihu, ndi agha ahụ naputara osisi ahụ n'aka Ya wee tie Ya ihe n'isi, wee tinye ogwu ndi ahụ n'isi Ya. N'ikpeazụ, ike gwuru ha n'egwuregwu obi ojoo ha, uwe mwuda ahụ dọwara n'azụ Ya. Ebe ha rapaara n'ọbara na ọbara dij n'ime onyá ndi ahụ, iwepu ya na-akpata nnukwu ihe mgbu dijka iwepu ákwà mgbochi jwa ahụ n'echeghi echiche, ihe foro nke nta ka ọ buru dij ka a ga-asj na a na-apia Ya ihe ozo, onyá ndi ahụ malitere igba ọbara ozo.

N'ikwanyere omenala ndi Juu ugwu, ndi Rom weghachitere uwe ya. E kegidere patibulum dij arọ nke obe n'ubu ya, ngaghari nke Kraist a mara ikpe, ndi ohi abuo, na nkowa ogbugbu nke ndi agha Rom nke otu onyeisi ndi agha na-edu malitere njem nwayo nwayo n'okporo uzọ Via Dolorosa. N'agbanyeghi mgbalị ya iji gaa ije kwu oto, ibu nke osisi dij arọ, tinyere ihe mgbu nke ọbara ogbugba kpatara, dij oke njo. O suru ngongo ma daa. Osisi siri ike nke osisi ahụ na-abanye n'akpukpọ ahụ na akwara ubu ndi a kpara akpa. O na-agbali ibili elu, mana akwara mmadu apula n'ahụ ha kari ntachi obi ha.

Onyeisi ndi agha ahụ, n'hi na o choro iga n'ihu n'obe ahụ, hoputara otu onye na-ekiri ihe nkiri nke si n'ebe ugwu Afrika, bu Saimon onye Sajrini, ka o buru obe ahụ. Jizos sochiri ya, ọbara ka na-agba ya ma na-agba ya mmiri nke ukwu, ruo mgbe e mechara njem ya dij mita 650 site n'ebe e wusiri ike bu Antonia ruo Golgotha.

E nyere Jizos mmanya a gwakotara ya na myrrh, ngwakota ogwu mgbu di nro. O juru inu ya. E nyere Saimon iwu ka o tinye patibulum n'ala, e wee tuba Jizos azu ngwa ngwa, ubu ya ejide osisi ahụ. Nwoke ahụ nwere mmetuta maka ida mbà n'obi di n'ihu aka ya. O kpogoro ntu igwe di arọ, nke di akuku anọ, site n'aka ya wee banye n'ime osisi ahụ. Ngwa ngwa, o kwagara n'akuku nke ozo wee megharja ihe ahụ na-akpachara anya ka o ghara idopu aka ya nke oma, kama ka o kwe ka o gbanwee ma megharja. E wee bulie patibulum ahụ n'elu stipes ahụ, titulus ahụ na-agu "Jizos nke Nazaret, Eze Ndi Juu" kpogidere ya n'onodu ya.

A na-agbanye ukwu aka ekpe azu n'ukwu aka nri, ma ukwu abuo ahụ gbatipuru, mkpisi ukwu ala, a na-akwanye ntu n'ime oghere nke o bula, na-ahapu ikpere ya ka o di nro. A kpogidere onye ahụ a tara ahuhu n'obe ugbu a. Ka o na-ada nwayo nwayo na mbọ aka di n'aka, ihe mgbu di egwu na-agba n'akuku mkpisi aka na ogwe aka elu iji gbawaa n'uburu - mbọ aka di n'aka na-etinye nrugide na akwara etiti. Ka o na-akwali onwe ya elu iji zere ahuhu a na-agbatị agbatị, o na-etinye ibu arọ ya niile n'elu ntu ahụ site n'ukwu Ya. Ozokwa, e nwere ihe mgbu di egwu nke mbọ aka ahụ na-adowa akwara di n'etiti okpukpu metatarsal nke ukwu.

N'oge a, ka ike gwuru ogwe aka, nnukwu ebili mmiri nke mgbu na-efeghari n'ahụ akwara, na-eme ka ha nwee nnukwu ihe mgbu, na-adighi akwusi akwusi, na-aku aka. Site na mgbu ndi a, akwara pectoral na-akponwu akponwu, akwara intercostal enweghikwa ike ime ihe. Enwere ike idoro ikuku n'ime akpa ume, mana enweghi ike iku ume. Jizos na-alu ogo iji bulie onwe ya elu iji nweta obere ume. N'ikpeazu, carbon dioxide na-agbakota n'ime akpa ume na n'obara, ihe mgbu ahụ na-ebelatakwa ntakiri. N'uzo di iche, o nwere ike ikwanye onwe ya elu iji kupu ume ma weta oxygen na-enye ndu. O doro anya na o bu n'oge ndi a ka O kwuru ahirikwu asaa di mkpirikpi e deoro:

Onye mbu, "Nna, gbaghara ha n'ihi na ha amaghi ihe ha na-eme."

Nke abuo, nye onye ohi ahụ cheghariri, "Taa ka i ga-anonyere m na Paradajs."

Onye nke ato, na-eleda anya n'ebe Jon, onye di afro iri na uma nke na-enwe mwute, no n'ujo -- onye ozi a huru n'anya -- no, si, "Lee nne gi." Mgbe ahụ, na-ele nne ya Meri anya, "Nwanyi, lee nwa gi nwoke."

Mkpu nke anọ sitere na mmalite nke Abu Oma nke 22, "Chineke m, Chineke m, gini mere i ji hapu m?"

Awa nke ihe mgbu na-enweghi njedebe, okirikiri nke igbago agbago, mgbu nkwonko na-agbawa agbawa, nkwasitu akuku ahụ na-adighi agwu agwu, ihe mgbu na-egbu mgbu ebe anu ahụ dowara n'azu ya gbawara agbawa. O na-aga elu na ala megide osisi siri ike nke na-adigide ruo otutu awa nke ihe mgbu na-enweghi njedebe, okirikiri nke igbago agbago, mgbu nkwonko na-agbawa agbawa, akuku ahụ na-adighi agafe agafe

Mgbe ahụ, ihe mgbu ọzọ na-amalite: nnukwu ihe mgbu dị egwu n'ime obi ka pericardium ji nwayọ jupụta na serum wee malite ipịkọta obi.

Mmadụ chetara ọzọ Abụ Oma nke 22, amaokwu nke 14: "Awụpụwo m dị ka mmiri, ọkpụkpụ m niile apụọla n'ogwe aka; obi m dị ka wax; ọ gbazere n'etiti afọ m."

Ọ fọrọ nke nta ka ọ gwụchaa. Mfu nke mmiri anụ ahụ erutela oke dị oke njọ; obi a gbakoro agbakọ na-agbasi mbọ ike itinye ọbara dị arọ, dị arọ, na nke na-adighi ike n'ime anụ ahụ; akpa ume ndị a na-ata ahụhụ na-eme mgbalị siri ike iji kuo ume obere ikuku. Anụ ahụ ndị a gbawara agbawa na-ezigara ụbụrụ ihe mkpali ha.

Jisọs tiri mkpu nke ise ya, "Akpiri na-akpo m nkụ."

Otu onye chetara amaokwu ọzọ dị n'Abụ Oma nke 22 nke amụma: "Ike m akpọla nkụ dị ka iberibe ite; ire m raparakwara n'agba m; I wedatara m n'ájá ọnwụ."

E weliri ogbo e tinyere n'ime posca, mmanya dị ọnụ ala, nke bụ ihe ọnụndụ ndị agha Rom, n'ọnụ Ya. O doro anya na ọ naghị anụ mmiri ọ bụla. Ahụ Jizọs dị oke njọ ugbo a, ọ nwekwara ike inụ oyi nke ọnwụ na-agafe n'anụ ahụ Ya. Nghota a na-ewepụta okwu nke isii Ya bụ "Ọ gwụchaala."

Orụ ya nke igbaghara mmehie ezuola ugbo a. N'ikpeazụ, ọ hoooro inwụ. Site n'otu ike ikpeazụ, ọ pịara ụkwụ ya dọwara adọwa ọzọ n'elu ntu ahụ, kwuzie ụkwụ ya, kuo ume miri emi, wee tie mkpu nke asaa na nke ikpeazụ ya, si, "Nna! N'aka gị ka m na-enyefe mmụọ m."

Ndị ọzọ unu maara. Ka e wee ghara imerụ Ụbọchị Izu Ike ahụ, ndị Juu rịoro ka a chụpụ ndị ahụ a mara ikpe ma wepụ ha n'obe. Ụzọ a na-ejikarị akwụsị obe bụ site n'ikpochi ihe n'obe, igbaji ọkpụkpụ ụkwụ. Nke a gbochiri onye ahụ e meruru ahụ ikwanye onwe ya elu; ya mere enweghi ike iwepụ nrugide ahụ site na akwara obi ya, iku ume ngwa ngwa wee daa. E gbajiri ụkwụ ndị ohi abụọ ahụ, mana mgbe ndị agha bjakwutere Jizọs, ha huru na nke a adighi mkpa.

Dị ka o yiri ka ọ bụ iji jide n'aka na ọnwụ ga-adị okpukpu abụọ, onye agha ahụ kpuru ube ya site n'ebe nke ise dị n'etiti ọgiriya ya, gbagoo site na pericardium wee banye n'obi. Amaokwu nke 34 nke isi nke 19 nke Ozioma dika St. Jọn si kwuo: "Ozugbo ahụ, ọbara na mmiri putara." Nke ahụ bụ, mmiri mmiri gbapuru n'ime akpa gbara obi gburugburu, na-enye

ihe akaebe mgbe a nwusiri gosiri na Onyenwe anyi anwughị onwu a na-akpogide n'obe site na ikuchi ume, kama o bu nke nkuda obi (obi gbawara agbawa) n'ihu ujo na mkpochi nke obi site na mmiri di na pericardium.

N'ihu ya, anyi ahula ihe anyi huru -- tinyere ihe akaebe ahuike -- nke ihe atu nke ihe ojoo ahụ mmadu gosiputara n'ebe mmadu no na n'ebe Chineke no. O bu ihe di egwu, o juputakwara nke ukwu ime ka anyi nwee nkuda mmuo na ida mbà n'obi. Lee ka anyi si nwee ekele na anyi nwere nnukwu ihe na-esote n'ebere Chineke na-enweghi ngwucha n'ebe mmadu no. E si na ya nweta ya - "Dokita Na-agba Akaebe Banyere Ikpọ Obe, Dr. C. Truman Davis, konnections.com/Kcundick/crucifix.html"

Devid buru amuma banyere ya n'uzo a "Chineke m, Chineke m, gini mere i ji hapu m? Gini mere i ji di anya n'izoputa m, n'ebe di anya n'okwu ikwa akwa m? ... Ma abu m ikpuru, o bughikwa mmadu, onye mmadu na-akwa emo, ndi mmadu na-eledakwa. Ndi niile na-ahu m na-akwa m emo; ha na-akwa m emo, na-efeghari isi ha: O tukwasiri Jehova obiORD; ka LORDNaputa ya. Ka o naputa ya, ebe o bu na o na-atu ya utu. ... Awupuwu m di ka mmiri, okpukpu m niile apula n'ogwe. Obi m agbanweela ka wax; o gbazeela n'ime m. Ike m akpola nku di ka ite, ire m raparakwa n'elu onu m; i togbu m n'aja onwu. Nkita agbaala m gburugburu; igwe ndi ajo omume agbaala m gburugburu, ha adula aka m na ukwu m. Enwere m ike iguta okpukpu m niile; ndi mmadu na-ele m anya ma na-anuri onu n'ihu m. Ha kewara uwe m n'etiti ha ma na-efe nza maka uwe m. ... Nsotu uwa niile ga-echeta ma tugharia gaa na LORD, ezinulo niile nke mba di iche iche ga-akpo isiala n'ihu Ya: n'ihu na ochichi bu nke Jehova.ORDO na-achikwa mba niile. Ndi ogaranya niile nke uwa ga-eri ihe ma fee ofufe; ndi niile na-agbada n'aja ga-egbu ikpere n'ala n'ihu Ya — ndi na-enweghi ike idebe onwe ha ndu. Umụ ga-ejere Ya ozi; a ga-akokwara ogbu ndi ga-abia n'ihu Banyere Jehova. Ha ga-akosa ezi omume Ya nye ndi a na-amubeghi — n'ihu na Ya onwe ya emeela ya." (Abu Oma 22:1-8; 14-18; 27-31)